

RAN-2201002503020045
T.Y.B.A. (External) Examination March - 2026
Sanskrit (Paper - 10)
वेदान्तशास्त्र, सांख्यशास्त्र एवं अनुवाद
Time: 3 Hours]
[Total Marks: 100

સૂચના : / Instructions (1) ઉપરોક્ત દર્શાવેલ વિગતો ઉત્તરવહી પર અવશ્ય લખવી. Fill up strictly the above details on your answer book	Seat No.: Student's Signature
---	--

પ્ર.1. અ. નીચેના અપક્રિત પદ્યોનો ગુજરાતીમાં અનુવાદ કરો. (ગમે તે બે) 10

Q.1. (a) Translate the following unread verses into Gujarati. (Any two) 10

1. ભવાપ્યયૌ હ ભૂતાનાં શ્રુતૌ વિસ્તરશો મયા।
ત્વતઃ કમલપત્રાક્ષ માહાત્મ્યમપિ ચાવ્યયમ્॥
2. રૂપં મહતે બહુવક્ત્રનેત્રં મહાબાહો બહુબાહૂરૂપાદમ્।
બહૂદરં બહુદંષ્ટ્રાકરાલં દ્રષ્ટવા લોકાઃ પ્રવ્યથિતાસ્તથાહમ્॥
3. વાયુર્યમોડગ્નિર્વરૂણઃ શશાઙકઃ પ્રજાપતિસ્ત્વં પ્રપિતામહશ્ચ।
નમો નમસ્તેડસ્તુ સહસ્ત્રકૃતવઃ પુનશ્ચ ભુયોડપિ નમો નમસ્તે॥
4. તસ્માત્પ્રણમ્ય પ્રણિઘાય કાયં પ્રસાદયે ત્વામહમીશમીડ્યમ્।
પિતેવ પુત્રસ્ય સખેવ સખ્યુઃ પ્રિયઃ પ્રિયાચાર્હસી દેવ સોદુમ્॥

બ. નીચેના અપક્રિત ગદ્યખંડનો ગુજરાતીમાંથી સંસ્કૃતમાં અનુવાદ કરો. (ગમે તે બે) 10

1. કબૂતરનો વર્ણ સફેદ અને ધૂણિયો હોય છે. કબૂતર ફળો અને ધાન્યના કણો ખાય છે. મનુષ્યો પુણ્ય માટે અન્નના દાણાઓ કબૂતરને આપે છે. કબૂતરનું દર્શન મંગલદાયક મનાય છે. તેના દર્શનથી કાર્યની સિદ્ધિ થાય છે. તે શાંતિનું પ્રતિક છે.
1. The color of the pigeon is white and dusty. The pigeon eats fruits and grains. Humans give food grains to the pigeon for merit. The sight of the pigeon is considered auspicious. Its sight leads to the accomplishment of work. It is a symbol of peace.
2. હંસો હિમાલયની પાસે માનસરોવરમાં રહે છે. હંસને કમળો અત્યંત ગમે છે. હંસ દૂધ અને પાણીને છૂટું પાડીને પીએ છે. તેની ચાલ ખૂબ જ સુંદર છે. સ્ત્રીઓ તેની ગતિનું અનુકરણ કરે છે. તે બધા પક્ષીઓમાં ઉત્તમ અને પરમ સુંદર ગણાય છે. તે સરોવરમાં મોતીનો ચારો ચરે છે.
2. Swans live in Mansarovar near the Himalayas. Swans are very fond of turmeric. Swans drink milk and water by separating them. Their gait is very beautiful. Women imitate their gait. They are considered the best and most beautiful of all birds. They feed on pearls in that lake.

3. કાગડો ઘડામાંથી પાણી પીવા ચાંચથી પ્રયત્ન કરે છે. પરંતુ પાણીનું ટીપું પણ તેને મળતું નથી. છતાં પણ પાણી પીવા માટે તે પ્રયત્ન કરવાનું છોડતો નથી. પછી તે કાગડો એક ઉપાય વિચારે છે. તે પથ્થરના ટુકડાઓ ઘડામાં ફેંકે છે. પછી ઘડાના મુખ સુધી પાણી આવે છે. તે કાગડો સુખેથી પીવાય તેટલું પાણી પીએ છે. કાગડો પોતાના ઉદ્યમથી ખૂબ જ પ્રસન્ન છે.
3. The crow tries to drink water from the pitcher with its beak. But it does not get even a drop of water. Still, it does not give up trying to drink water. Then the crow thinks of a solution. It throws pieces of stone into the pitcher. Then the water comes up to the mouth of the pitcher. The crow drinks as much water as it can with pleasure. The crow is very happy with its effort.
4. એક શિકારી કબૂતરને જુએ છે. તે શિકારી કબૂતરના વધ માટે તત્પર બને છે. તે શિકારી પોતાના ભાથામાંથી બાણ કાઢે છે. જ્યારે શિકારી કબૂતરની સામે બાણ ચઢાવે છે. ત્યારે કીડી શિકારીને ડંખ મારે છે ડંખથી બાણનું લક્ષ્ય ચૂકી જાય છે. અને કબૂતર પરથી ઉડી જાય છે. આ પ્રમાણે કીડી કબૂતરના પ્રાણોનું રક્ષણ કરે છે. અને કીડી ઉપકારનો બદલે ધન્યતા અનુભવે છે.
4. A hunter sees a pigeon. That hunter gets ready to kill the pigeon. That hunter takes out an arrow from his quiver. When the hunter aims an arrow at the pigeon. Then the ant stings the hunter. The stinging arrow misses the target. And flies away from the pigeon. In this way, the ant protects the lives of the pigeon. And the ant feels blessed in return for the favor.

પ્ર.2. (અ) નીચેના ગદ્યખંડનો સાનુવાદ સમજાવો. (ગમે તે બે)

12

Q.2. (a) Explain the translation of the following prose passage. (Any two)

12

1. અચ્યતે-દેહેન્દ્રિયાદિષ્વહં મમાભિમાનરહિતસ્ય પ્રમાતૃત્વાડનુપપતૌ પ્રમાણ-પરવત્યનુપપતેઃ। ન હીન્દ્રિયાણ્યનુપાદાય પ્રત્યક્ષાદિવ્યવહારઃ સંભવતિ। ન ચાધિષ્ઠાનમન્તરેણેન્દ્રિયાણાં વ્યવહારઃ સમ્ભવતિ। ન ચાનધ્યસ્તાત્મભાવેન દેહેન કશ્ચિદ્વ્યાપ્રિયતે। ન ચૈતસ્મિન્ સર્વસ્મિન્નસતિ અસડગસ્યાત્મનઃ પ્રમાતૃત્વ-મૃત્પદ્યતે। ન ચ પ્રમાતૃત્વમન્તરેણ પ્રમાણપ્રવૃત્તિરસ્તિ। તસ્માદવિધાવદ્વિષયાણ્યેવ પ્રત્યક્ષાદીનિ પ્રમાણિન શાસ્ત્રાણિ ચ।
2. ન વ્યર્થઃ બ્રહ્માશ્રિતાશેષવિચારપ્રતિજ્ઞાનાર્થત્વાત્। ઇતિ ચેન્ન, પ્રધાનપરિગ્રહે તદપેક્ષિતાનામર્થાક્ષિપ્તત્વાત્। બ્રહ્મ હિ જ્ઞાનેનાપ્તુમિષ્ટતમત્વાત્રધાનમ્। તસ્મિન્ પ્રધાને જિજ્ઞાસાકર્મણિ પરિગ્રહીતે યૈર્જિજ્ઞાસિતૈર્વિના બ્રહ્મ જિજ્ઞાસિતં ન ભવતિ તાન્યર્થાક્ષિપ્તાન્યેવેતિ ન પૃથક્સૂત્રયિતવ્યાનિ। યથા રાજાડસૌ ગચ્છતીત્યુક્તે સપરિવાર રાજો ગમનમુક્તં ભવતિ તદ્વત।
3. જ્ઞાતુમિચ્છા જિજ્ઞાસા। અવગતિપર્યન્તં જ્ઞાનં સન્ વાચ્યાયા ઇચ્છાયાઃ। કર્મ, ફલવિષયત્વાદિચ્છાયાઃ। જ્ઞાનેન હિ પ્રમાણેનાવગન્તુમિષ્ટં બ્રહ્મ। બ્રહ્માવગતિર્હિ પુરુષાર્થઃ, નિઃશેષસંસારબીજાવિધાધનર્થનિર્બહ્નાત્। તસ્માદ્ બ્રહ્મ વિજિજ્ઞાસિતવ્યમ્।
4. ન યથોક્તવિશેષણસ્ય જગતો યથોક્તવિશેષણમીશ્વરં મુક્ત્વાડન્યતઃ પ્રધાનાદચેતનાદણુભ્યોડભાવાત્સં-સારિણો વા ઉત્પત્યાદિ સંભાવયિતું શક્યમ્। ન ચ સ્વભાવતઃ, વિશિષ્ટદેશકાલનિમિતાનામિહોપાદાનાત્। એતદેવાનુમાનં સંસારિવ્યતિરિક્તેશ્વરાસ્તિત્વાદિસાધનં મન્યત ઇશ્વરકારણિનઃ। નન્વિહાપિ તદેવોપન્યસ્તં જન્માદિસૂત્રે।
5. પદ્ધત્વિસ્તારાર્થં શાસ્ત્રં યસ્માત્પુરુષવિશેષાત્સંભવતિ, યથા વ્યાકરણાદિ પાણિન્યાદેજ્ઞેકદેશાર્થમપિ સ તતોડપ્યધિક્રતરવિજ્ઞાન ઇતિ પ્રસિદ્ધં લોકે। કિમુ વક્તવ્યમનેકશાસ્ત્રાભેદભિન્નસ્ય દેવતિર્યકમનુષ્યવર્ણા-શ્રમાદિપ્રવિભાગહેતોઃ યુગ્વેદાધાખ્યસ્યં સર્વજ્ઞાનાકરસ્યાપ્રયત્નેનૈવ લીલાન્યાયેન પુરુષણિઃ શ્રવસિતમેતદ્ઘટ્ટવેદઃ (બૃહ 2/4/10) ઇત્યાદિ શ્રુતેઃ। તસ્ય મહતો ભૂતસ્ય નિરતિશયં સર્વજ્ઞત્વં સર્વશક્તિમત્ત્વં ચેતિ।

(બ)	નીચેની કારિકાઓનો સાનુવાદ સમજાવો. (ગમે તે બે)	08
(b)	Explain the translation of the following Karikas. (Any two)	08
1.	દ્રષ્ટાવદાનુશ્રવિકઃ સ હ્યવિશુદ્ધવિક્ષયતતિશયુક્તઃ। તદ્વિપરીતઃ શ્રેયાન વ્યક્તાવ્યક્તજ્ઞવિજ્ઞાનાત્।।	
2.	પુરુષસ્ય દર્શનાર્થ કૈવલ્યાર્થ તથા પ્રધાનસ્ય। પદ્મવન્ધવટુભયોરપિ સંયોગસ્તત્કૃતઃ સર્ગઃ।।	
3.	અષ્ટવિકલ્પો દૈવસ્તૈર્યગ્યોનશ્ચ પચ્ચધા ભવતિ। માનુષશ્ચૈકવિધઃ સમાસતાં ભૌતિકઃ સર્ગઃ।।	
પ્ર.3.	સોખ્યદર્શનનો કાર્યકારણવાદ સત્કાર્યવાદની વિગતે ચર્ચા કરો.	20
Q.3.	Discuss in detail the causality of Sokhya philosophy, Satkaryavad.	20
	અથવા/ OR	
પ્ર.3.	સાંખ્યાકારિકા પ્રમાણે પ્રકૃતિના અસ્તિત્વને સિદ્ધ કરતી દલીલો આપો.	
Q.3.	Give arguments proving the existence of nature according to Sankhyakarika.	
પ્ર.4.	શંકરાચાર્યના મતે બ્રહ્મ, જીવ અને જગતના સ્વરૂપને વર્ણવો.	20
Q.4.	Describe the nature of Brahman, Jiva and Jagat according to Shankaracharya.	20
	અથવા/ OR	
પ્ર.4.	સૂત્ર-ભાષ્ય-અધિકરણ વિસ્તારથી સમજાવો.	
Q.4.	Explain the Sutra-Commentary-Authority in detail.	
પ્ર.5.	ટૂંકનોંધ લખો (ગમે તે બે)	20
Q.5.	Write a short note. (Any two)	20
1.	સાંખ્ય અનુસાર સૃષ્ટિ વિકાસઃ।	
2.	મોક્ષ સ્વરૂપમ્।	
3.	અધ્યાસઃ।	
4.	કૈવલાદ્વૈતવાદઃ।	